

102/3
KISWAHILI
KARATASI YA TATU
FASIHI
JUNE 2022

JINA.....NAMBARI.....DAR.....
 SAHIHI.....

MTIHANI WA PAMOJA WA KASSU
FASIHI YA KISWAHILI
KARATASI YA TATU
102/3

MAAGIZO

1. Jibu maswali **manne** pekee.
2. Swali la kwanza ni la **lazima**.
3. Maswali mengine matatu yachaguliwe kutoka sehemu zilizozalia: **Riwaya, Tamthilia, Hadithi Fupi na Fasihi Simulizi**.
4. Usijibu maswali **mawili** kutoka sehemu **moja**.
5. **Karatasi hii ina kurasa tano za maswali.**

KWA MATUMIZI YA MTAHINI PEKEE

SWALI	UPEO	ALAMA
1	20	
2	20	
3	20	
4	20	
5	20	
6	20	
7	20	
8	20	
JUMLA	80	

© KASSU JET 2022

1. LAZIMA

USHAIRI

Wafungwa wa kila mahali
Niarifu zenu idhilali
Maombolezo na machofu mlokabili

Wavuvi wa kila bahari
Leteni nyavu zilokumba hatari
Na nguvu za mawimbi mlohimili

Mafalahi wa kila jimbo duniani
Nileteeni yenu matambara leteni
Leteni hiyo mikono majuruhi
Na yalonyauka matiti
Na kucha zenu maiti
Nyote leteni kwangu
Leteni haraka leteni

Naunda mikitaba yakini
Ya dhiki za maskini
Kumpelekea Manani
Ishapotiwa saini
na midomo ya wala njaa
lakini, enyi mafukara wa dunia
Hofu yangu kubwa namwambia
Mungu huenda ikatukia
Hajui kusoma ... hili nachelea

Maswali

(a) Ainisha shairi hili. Toa sababu ya jibu lako.	(alama 2)
(b) Tetea kwa kutoa hoja nne kauli kuwa utungo huu ni ushairi.	(alama 4)
(c) Idhini ya mshairi inajitokeza vipi?	(alama 3)
(d) Eleza ujumbe uliofumbatwa katika utungo huu.	(alama 3)
(e) Ukitolea mifano, onyesha mbinu inayotawala katika shairi hili.	(alama 2)
(f) Ubeti wa mwisho unakatisha tamaa. Thibitisha.	(alama 3)
(g) Eleza muundo wa ubeti wa kwanza na wa pili.	(alama 3)

RIWAYA: CHOZI LA HERI - ASSUMPTA MATEI

Jibu swali la pili au la tatu

2

a) ... haya imekuandama tangu usiku ukimtongoza fulani; siku za kuchora ramani ya Afrika kwa vyanda vya miguu, hadi sasa? Ama ni hizo mvi unaficha? Naskia ile *mid-life crisis* ikiwashika wazee ndiyo hivyo.

- i) Weka dondoo hili kwenye muktadha wake. (alama 4)
- ii) Tambua mbinu zozote tatu za kimtindo kwenye dondoo hii (alama 3)
- iii) Jadili sifa zozote tano za msemewa (alama 5)

b) Thibitisha kauli kwamba '**kweli jaza ya hisani ni madhila**' kwa kurejelea wahusika **wanane** kwenye riwaya ya *Chizi la Heri*. (alama 8)

3. Hakuna marefu yasiyokuwa na ncha. Thibitisha ukweli wa methali kwa kurejele maudhui yoyote kumi katika *Chizi la Heri* (alama 20)

TAMTHILIA: KIGOGO - PAULINE KEA

Jibu swali la nne au la tano

4. "Alizaliwa na meno mdomoni. Kisirani huyu! Wataka kuniharibia siku yangu nile nini? Wafikiri nauza nyonga kama huyo Tunu wako?"

"... Boza, tusikoseane heshima. Nita..."

"Jaribu uone! Ama unafikiri hao watu wenu, sijui watetezi wa nini watawatetea? Nanyi mheshimu uhuru wenu."

- a) Bainisha vipengele sita vya kimtindo vilivyotumiwa kwenye dondoo. (alama 6)
- b) Yatambue mandhari ambamo mazungumzo haya yanafanyika. (alama 2)
- c) Onyesha jinsi mandhari uliyoyabainisha katika (b) yalivyotumiwa kuendeleza usimulizi wa hadithi. (alama 12)

5. "Jukumu la kulinda uhai. Kulinda haki. Kulinda uhuru... Hujasahau mafanikio..."

- a) Weka dondoo hili katika muktadha wake. (alama 4)
- b) Fafanua hulka nne za msemewa zinazojitokeza ndani ya muktadha huu. (alama 4)
- c) Onyesha msemaji alivyofanikiwa katika azma yake ukirejelea tamthilia zima. (alama 4)

HADITHI FUPI: TUMBO LISILOSHIBA NA HADITHI NYINGINE

Jibu swali la sita au la saba

6. Mame Bakari

“Dunia we’ dunia. Dunia ya mwenye nguvu, si ya mimi dhaifu wa nguvu. Dunia ya msumari moto juu ya donda bichi. Hao watu je?”

- (a) Eleza muktadha wa dondoo hili. (alama 4)
- (b) Fafanua mbinu mbili za kintindo zinazojitokeza katika dondoo hili. (alama 4)
- (c) Thibitisha kauli “Dunia ya msumari moto juu ya donda bichi” ukirejelea **Hadithi ya Mame Bakari**. (alama 6)
- (d) Fafanua jinsi mwanamke alivyosawiriwa katika hadithi hii. (alama 6)

7. Tulipokutana Tena

Nadhani kicheko chake kiliwaambukiza wenzangu maana vicheko vya nguvu viliwapasuka pamoja. Kama unavyoona, hivi vilikuwa vicheko vya mzaha na utani. Miongoni mwetu sote, Kazu alicheka zaidi. Alicheka kicheko mpaka mbavu zikamtafuna. Na alipocheka basi, alicheka kwa namna ya ajabu iliyonifurahisha sana. Alicheka huku ameviringa ngumi mbele ya kinywa kama ambaye anazuia hicho kicheko chenye nguvu za kutoa *mwangwi* uliosafiri robo dunia. Isitoshe, alipocheka namna hiyo, alijirusharusha kitini na kujivuta nyuma kwenye mgongo wa kiti na kuinua miguu yake mpaka soli za viatu vyake zikaonekak. Kumtazama Kazu akicheka ni namna ya kituko. Kila siku nikiwa naye, mimi huhakikisha kwamba namchekesha kwa mzaha huu na ule ili nimwone namna anavyocheka. Hata hivyo, yeye naye hakuwa mchekeshaji mdogo.

“Aaa, hadithi za kichawi Kazu, ziko kila pahala duniani,” nilimwambia kwa kujitetea. “Unakumbuka mkasa maarufu hapa penu wa chatu lililotambaa kutoka Mashariki hadi Magharibi huku limemeza maelfu ya watu tumboni? Lilisafiri kwa masafa ya zaidi ya kilomita mia tano hivi na kuwatema watu hao huko Magharibi!”

- (a) Tambua mbinu tano za kintindo katika dondo hili. (alama 5)
- (b) Eleza jinsi mwandishi alivyofaulu kutumia mbinu rejeshi katika kuijenga hadithi ya Tulipokutana Tena. (alama 5)
- (c) Onyesha umuhimu wa mandhari ukirejelea Club Pogopogo. (alama 4)
- (d) Hakiki matatizo aliyoyapitia Bogoa Bakari aushini mwake. (alama 6)

FASIHI SIMULIZI

8. Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali yanayofuata.

Mabibi na mabwana, ndugu na marafiki hamjambo! Nimefika hapa leo kushuhudia sherehe za vijana hao wanaofuzu kuingia utu uzimani. Tangu jadi mababu zetu waliandaa sherehe kama hizi ili kuwaandaa vijana wao kukabiliana na maisha ya usoni. Wanangu, utu uzima hautokani tu na viviga au kisu cha ngariba. Ni matendo na tabia. Naam, ni matendo na tabia. Katika jamii ya sasa watu humpima mtu kutokana na ufanifu wake kiuchumi, kielimu na kijamii. Mtu asiye na mali yake hubezwa kwa kutofanya bidii inavyostahili. Hivyo basi, nawashauri vijana wanaofuzu leo

kuwa, mnafaa kutia bidii masomoni ili mustakabali wenu uwe mzuri. Katika nyakati zetu, ubingwa wetu ulipimwa katika fani ya vita na ngoma. Ungewasikia wanaume wakijisifu kwa wimbo wakisema:

Ooh ooh ooh!
Mimi ni chuma inayoishi
Ningiapo vitani, macho yangu tu huwafisha wengi.
Viganja vyangu vimeiletea jamii yetu fahari
Wananiita Ngao.
Juzi ngomani niliwapiku wote
Wanawali waliniangukia kwa kutaka uchumba
Nani mwingine kama Ngao?

Hata hivyo, hali katika jamii ya sasa ni tofauti. Ngoma imekuwa nyenzo ya burudani tu. Navyo vita vya kikabila vimepitwa na wakati. Wanaopigana aghalabu huchukiliwa hatua kali za kisheria. Elimu ni silaha ya pekee. Elimu itawafungulia milango ya heri. Ndugu na marafiki, nawaomba nyote muwasisitizie vijana hao umuhimu wa kuwatii walimu wao na kutia bidii masomoni watakaporudi shuleni. Msisite kuwaadhibu wanapokosea. Ni muhimu kukumbuka kuwa, mchelea mwana kulia hulia mwenyewe. Tulisimuliwa na bibi kuwa, hapo zamani za kale mwanamke fulani alificha mnyama hatari aliyekuwa akifukuzwa na mashujaa wa jamii. Baada ya mashujaa hao kuondoka, mnyama huyo alimla mwanamke huyo. Ingawa ni hadithi, kisa hicho kinatufunzwa kuwa, hatufai kuficha matendo mabaya ya wanetu. Tuwarekebishe mapema.

Nikimaliza naomba kuwajua vijana hawa kuwa, tohara siyo ufunguo wa ulevi. Inahuzunisha kuwakuta vijana wadogo wamelala matopeni kwa kushindwa kutembea kutokana na ulevi. Wengine hubaki pale hadi asubuhi wakitumbuizwa na milio ya vyura. Nina matumaini kuwa, kundi hili litakuwa tofauti. Asanteni kwa kunisikiliza.

Maswali

- (i) Tambua kipera katika dondoo. (alama 1)
- (ii) Eleza sifa za kipera ulichotaja katika (i) (alama 4)
- (iii) Eleza dhima zozote mbili za kipera ulichotaja katika (i) (alama 2)
- (iv) Tanzu za fasihi huingiliana na kutegemeana. Thibitisha kauli hii kwa kurejelea kifungu hiki. (alama 5)
- (v) Eleza toni iliyobainika katika kifungu. (alama 2)
- (vi) Fafanua mbinu za kimitindo zinazodhihirika katika kifungu hiki. (alama 6)